

Os hábitats de Interese Comunitario en Galicia.

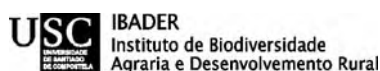
Fichas descritivas

Os hábitats de Interese Comunitario en Galicia. Fichas descritivas

**Pablo Ramil Rego
Manuel Antonio Rodríguez Guitián
Javier Ferreiro da Costa
Marco Rubinos Román
Luis Gómez-Orellana Rodríguez
Belén de Nóvoa Fernández
Boris Alejandro Hinojo Sánchez
Susana Martínez Sánchez
Carmen Cillero Castro
Ramón Alberto Díaz Varela
Patricia María Rodríguez González
Castor Muñoz Sobrino**

**GI-1934 TTB
Universidade de Santiago de Compostela**

Monografías do IBADER - Lugo 2008

Os hábitats de Interese Comunitario en Galicia. Fichas descritivas

Primeira edición: 2008

Autores: Pablo Ramil Rego; Manuel Antonio Rodríguez Guitián; Javier Ferreiro da Costa; Marco Rubinos Román; Luis Gómez-Orellana Rodríguez; Belén de Nóvoa Fernández; Boris Alejandro Hinojo Sánchez; Susana Martínez Sánchez; Carmen Cillero Castro; Ramón Alberto Díaz Varela; Patricia María Rodríguez González; Castor Muñoz Sobrino

A efectos bibliográficos a obra debe citarse:

Ramil Rego, P.; Rodríguez Guitián, M.A.; Ferreiro da Costa, J.; Rubinos Román, M.; Gómez-Orellana, L.; de Nóvoa Fernández, B.; Hinojo Sánchez, B.A.; Martínez Sánchez, S.; Cillero Castro, C.; Díaz Varela, R.A.; Rodríguez González, P.M. & Muñoz Sobrino, C. (2008). Os Hábitats de Interese Comunitario en Galicia. Fichas descritivas. Monografías do Ibader. Universidade de Santiago de Compostela. Lugo

Deseño e Maquetación: GI-1934 TTB - IBADER

Fotografía: Arquivo fotográfico GI-1934 TTB - IBADER

Ilustracións: GI-1934 TTB - IBADER

ISSN edición impresa: 1888-5810

ISSN edición dixital: 1988-8341

<http://www.ibader.org>

Depósito Legal: C 173-2008

Edita: IBADER. Instituto de de Biodiversidade Agraria e Desenvolvemento Rural. Universidade de Santiago de Compostela, Campus Universitario s/n. E-27002 Lugo, Galicia.

<http://www.ibader.org>

Copyright: Instituto de Biodiversidade Agraria e Desenvolvemento Rural (IBADER).

Colabora:

XUNTA DE GALICIA

CONSELLERÍA DE MEDIO AMBIENTE
E DESENVOLVEMENTO SOSTIBLE

XUNTA DE GALICIA

CONSELLERÍA DO MEDIO RURAL

DIPUTACIÓN PROVINCIAL DE LUGO
I N L U D E S

IBADER
Instituto de Biodiversidade
Agraria e Desenvolvemento Rural

9 Bosques.

9340 Aciñeirais

Correspondencias

Paleartic	45.3.
Ramsar	---
IHG	---

Denominación oficial

Inglés	<i>Quercus ilex</i> and <i>Quercus rotundifolia</i> forests
Castelán	Encinares de <i>Quercus ilex</i> y <i>Quercus rotundifolia</i> .

Denominación vulgar

Galego	Aciñeirais, enciñais, xardoais.
Castelán	Encinares, carrasquedos

Descrición científica

Descrición do Manual de Interpretación dos Hábitats da UE

Bosques dominados por *Quercus ilex* ou *Q. rotundifolia*, a miúdo, aínda que non necesariamente, calcícolas.

Subtipos:

- aciñeirais mesomediterráneos
- aciñeirais supramediterráneos
- aciñeirais aquitánicos
- bosques de *Quercus rotundifolia*

Características diagnósticas do hábitat

Características estacionais.

Bosques dominados por *Quercus ballota* (= *Quercus ilex* subsp. *rotundifolia*), característicos de áreas mesomediterráneas sobre solos pouco profundos, que penetran en áreas limítrofes de clima temperado aproveitando enclaves xéricos por causas edafo-climáticas.

Fisionomía e estrutura.

Bosques de cobertura variable, polo xeral de mediana talla (4-10 m de altura), dominados pola aciñeira carrasca (*Quercus ilex* subs. *ballota* = *Quercus rotundifolia*) e nos que pode aparecer, ocasionalmente, *Quercus pyrenaica* e *Quercus suber*. Baixo o dosel adóitase desenvolver un estrato arbustivo máis ou menos denso no que aparecen diversas especies termófilas, como *Arbutus unedo*, *Phyllirea angustifolia*, *Daphne gnidium*, *Cistus salvifolius* ou *Cistus psilosepalus*, e outras especies frecuentes en bosques e matogueiras, como *Erica arborea*, *Erica scoparia*, *Erica cinerea*, *Erica umbellata*, *Calluna vulgaris*, etc. Entre as especies herbáceas máis frecuentes pódense citar *Asplenium onopteris*, *Clinopodium vulgare*, *Festuca elegans*, *Geranium purpureum*, *Teucrium socorodonia*, etc.

Variabilidade.

En función da súa distribución bioxeográfica e cortexo florístico, os aciñeirais galegos diferéncianse en:

- aciñeirais meso e, puntualmente, supratemperados, orocantábricos con elevada presenza de especies nemorais eurosiberianas (*Mercurialis perennis*, *Primula acaulis*, *Daphne laureola*, *Tamus communis*, *Hedera hibernica*, *Brachypodium sylvaticum*, etc.); presentes nas estribacións das montañas Courelano-Ancareas (asociación *Genisto falcatae-Quercetum rotundifoliae*).
- aciñeirais mesomediterráneos, distribuídos principalmente nas áreas baixas da cunca do Río Sil e os seus tributarios, nos que están ausentes as especies anteriores e son frecuentes *Arbutus unedo*, *Cistus ladanifer*, *C. psilosepalus*, *C. salvifolius*, *Daphne gnidium*, *Lavandula sampaiiana*, *Lonicera etrusca*, *Osyris alba*, *Phillyrea* o *Thymus mastichina* (As *Genisto hystrix-Quercetum rotundifoliae*).

9 Bosques.

9340 Aciñeirais

Especies indicadoras segundo Manual de Interpretación dos Hábitats da UE

Plantas:

Arbutus unedo, *Jasminum fruticans*, *Lonicera etrusca*, *Lonicera implexa*, *Phillyrea angustifolia*, *Pistacia terebinthus*, *Quercus ilex*, *Quercus rotundifolia*, *Rhamnus alaternus*, *Rubia peregrina*, *Smilax aspera*.

Especies indicadoras para Galicia

Plantas:

Aceras antropophorum, *Arbutus unedo*, *Brachypodium pinnatum* subsp. *rupestre*, *Cephalanthera longifolia*, *Crataegus monogyna*, *Jasminum fruticans*, *Lonicera etrusca*, *Mercurialis perennis*, *Orchis italica*, *Phillyrea angustifolia*, *Pistacia terebinthus*, *Prunus mahaleb*, *Prunus spinosa*, *Quercus ilex* subsp. *ballota*, *Quercus pyrenaica*, *Quercus suber*, *Rhamnus alaternus*, *Rubia peregrina*.

Especies da Directiva 92/43/CEE que poden atoparse no hábitat

Plantas:

Festuca elegans, *Narcissus triandrus*, *Ruscus aculeatus*.

Correspondencia fitosociolóxica

CLASE QUERCETEA ILICIS

Orde Quercetalia ilicis

Alianza *Quercion ilicis*

Subalianza *Quercenion rotundifoliae*

As. *Genisto falcatae-Quercetum rotundifoliae*

Alianza *Quercion broteroi*

Subalianza *Paeonio broteroi-Quercenion rotundifoliae*

As. *Genisto hystricis-Quercetum rotundifoliae*

Hábitats asociados ou en contacto

Este hábitat adoita facer contacto con estevais, formacións de *Genista* (xesteiras e piornedos), erbedais, afloramentos rochosos (8210, 8220) e diversos tipos de pasteiros (6170, 6210*, 6220, 8230).

No val do río Xares (Ourense) é posible atopar aciñeirais (hábitat 9340) como o da imaxe, situado nun esporón silíceo, en contacto con outras formacións vexetais, neste caso plantacións de castiñeiro situadas nos cavorcos.

9 Bosques.

9340 Aciñeirais

Distribución xeográfica

Distribución na Unión Europea

Distribución na Unión Europea

Os aciñeirais son característicos das áreas mediterráneas, se ben aparecen frecuentemente en territorios eurosiberianos limítrofes con aqueles.

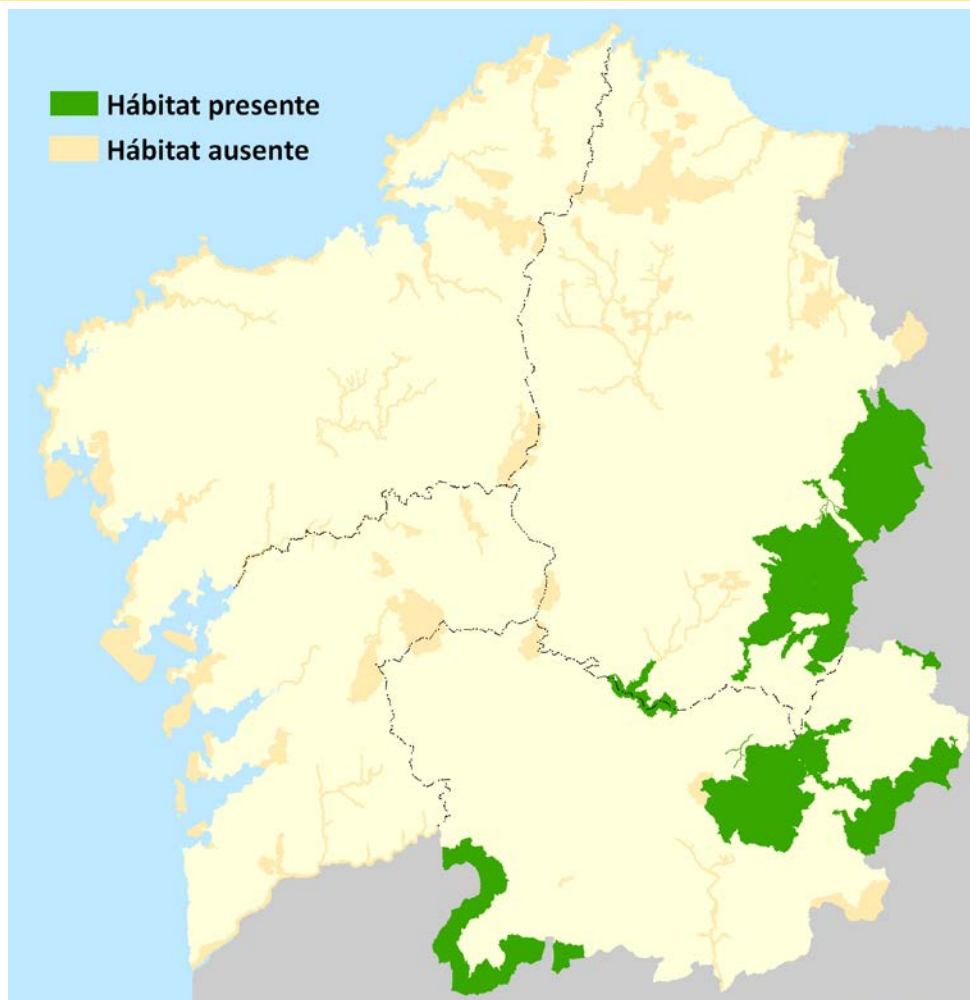
Distribución en Galicia

Cuadrante SE, dende a cabeceira do Río Navia ata a Serra de Sta. Eufemia, con especial preferencia polo tramo galego do Río Sil.

Distribución na Rede Natura 2000 de Galicia

Hábitat presente nos espazos interiores do SE galego.

Distribución dentro da Rede Natura 2000 de Galicia (Lugares de Importancia Comunitaria)

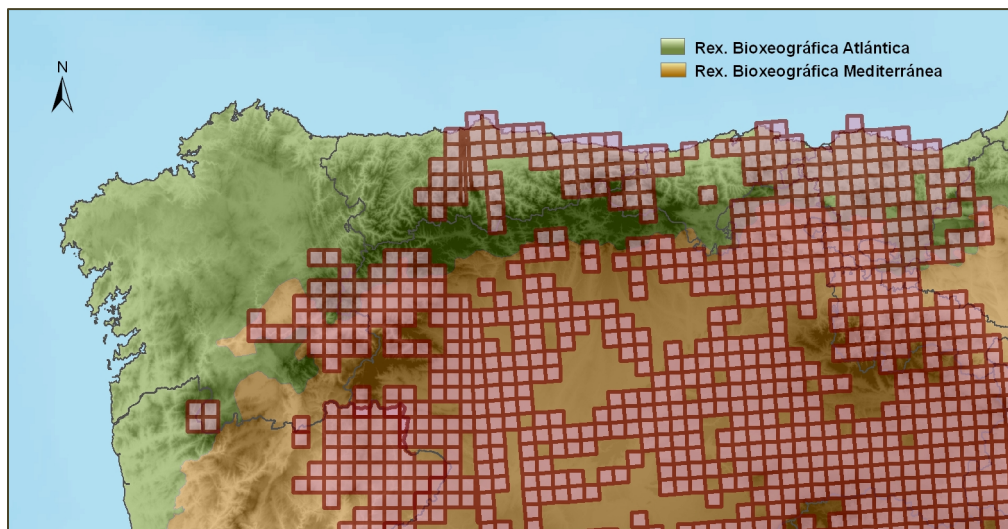

9 Bosques.

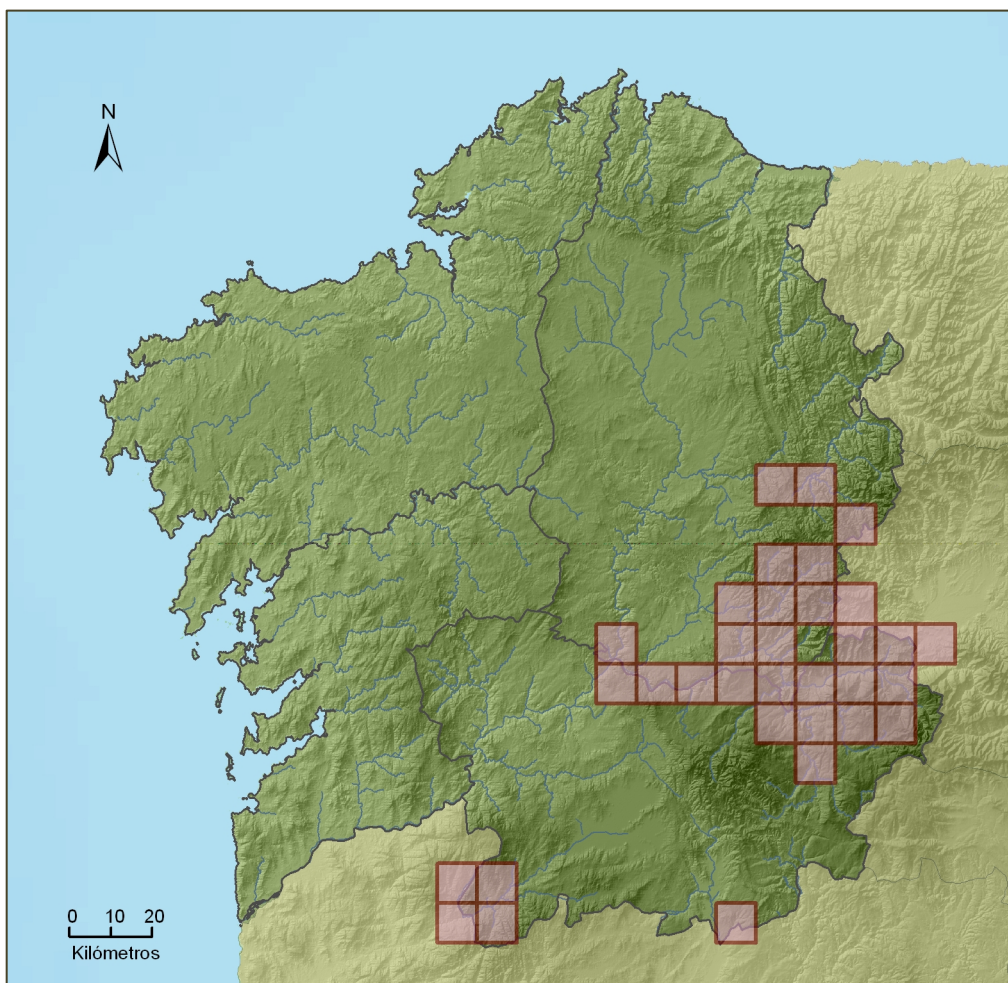
9340 Acíñeirais

Área de presenza

Área de presenza no Norte Peninsular por cuadrículas UTM de 100 Km². Distribución a partir da EEA.

Área de presenza en Galicia por cuadrículas UTM de 100 Km². Datos actualizados 2008.

9 Bosques.

9340 Acíñeiras

Presenza nos Lugares de Importancia Comunitaria (LIC)

Cod.	Denominación	Prov.	Cod.	Denominación	Prov.
ES1110001	Ortigueira-Mera	C	ES1120015	Serra do Xistral	Lu
ES1110002	Costa Ártabra	C	ES1120016	Río Cabe	Lu
ES1110003	Fragas do Eume	C	ES1120017	Costa da Mariña Occidental	Lu
ES1110004	Encoro Abegondo Cecebre	C	ES1130001	Baixa Limia	Ou ●
ES1110005	Costa da Morte	C	ES1130002	Macizo Central	Ou ●
ES1110006	Complexo Corrubedo	C	ES1130003	Bidueiral de Montederramo	Ou
ES1110007	Betanzos-Mandeo	C	ES1130004	Pena Veidosa	Ou
ES1110008	Carnota-Monte Pindo	C	ES1130005	Río Támega	Ou
ES1110009	Costa de Dexo	C	ES1130006	Veiga de Ponteliñares	Ou
ES1110010	Estaca de Bares	C	ES1130007	Pena Trevinca	Ou ●
ES1110011	Esteiro do Tambre	C	ES1130008	Pena Maseira	Ou
ES1110012	Monte e Lagoa de Louro	C	ES1130009	Serra da Enciña da Lastra	Ou ●
ES1110013	Xubia-Castro	C	ES0000001	Illas Cies	Po
ES1110014	Serra do Careón	C	ES1140001	Sistema fluvial Ulla-Deza	Po
ES1110015	Río Anllóns	C	ES1140002	Río Lérez	Po
ES1110016	Río Tambre	C	ES1140003	A Ramallosa	Po
ES1120001	Os Ancares-O Courel	Lu ●	ES1140004	Complexo Ons-O Grove	Po
ES1120002	Río Eo	Lu	ES1140005	Monte Aloia	Po
ES1120003	Parga-Ladra-Támoga	Lu	ES1140006	Río Tea	Po
ES1120004	A Marronda	Lu	ES1140007	Baixo Miño	Po
ES1120005	As Catedrais	Lu	ES1140008	Brañas de Xestoso	Po
ES1120006	Carballido	Lu	ES1140009	Cabo Udra	Po
ES1120007	Cruzul-Agüeira	Lu ●	ES1140010	Costa da Vela	Po
ES1120008	Monte Faro	Lu	ES1140011	Gándaras de Budiño	Po
ES1120009	Monte Maior	Lu	ES1140012	Illas Estelas	Po
ES1120010	Negueira	Lu	ES1140013	Serra do Candán	Po
ES1120011	Ría de Foz-Masma	Lu	ES1140014	Serra do Cando	Po
ES1120012	Río Landro	Lu	ES1140015	Sobreirais do Arnego	Po
ES1120013	Río Ouro	Lu	ES1140016	Enseada de San Simón	Po
ES1120014	Canón do Sil	Lu ●			

Presenza en Zonas de Especial Protección para as Aves (ZEPA)

Cod.	Denominación	Prov.	Cod.	Denominación	Prov.
ES0000086	Ría de Ortigueira e Ladrado	C	ES1130009	Serra de Enciña da Lastra	Ou ●
ES0000176	Costa da Morte (Norte)	C	ES0000376	Baixa Limia-Serra do Xurés	Ou ●
ES0000258	Costa de Ferrolterra-Valdoviño	C	ES0000437	Pena Trevinca	Ou ●
ES0000313	Complexo Litoral Corrubedo	C	ES0000001	Illas Cies	Po
ES0000085	Ribadeo	Lu	ES0000087	Complexo Umia-O Grove	Po
ES0000373	Ría de Foz	Lu	ES0000254	Illa de Ons	Po
ES0000372	Costa da Mariña Occidental	Lu	ES0000375	Esteiro do Miño	Po
ES0000374	Ancares	Lu			

9 Bosques.

9340 Acíñeirais

Aspecto das representacións do hábitat en Galicia

Detalle do ramiño e os froitos de *Quercus ilex* subsp. *rotundifolia* (= *Quercus ilex* subsp. *ballota*).

Vista parcial do acíñeiral calcícola situado no Monte da Freita (Cruzul, Becerreá).

9 Bosques.

9340 Acíñeirais

Aproveitamentos

Aproveitamentos tradicionais do hábitat

Os principais aproveitamentos tradicionais, na actualidade case abandonados, foron o pastoreo con gando menor, a recollida de leñas e a recolección de plantas para condimento (*Origanum virens*) e medicinais (*Helleborus foetidus*).

Estado de conservación

Indicadores do estado de conservación do hábitat

As representacións do hábitat menos influenciadas pola actividade humana presentan un porte elevado (>10 m) e o predominio de pés de aciñeira procedentes de semente.

Factores que contribúen ao estado de conservación favorable do hábitat

A desaparición do pastoreo sobre o sotobosque e os aproveitamentos de leñas permiten a recuperación da estrutura e composición florística características deste tipo de hábitat.

Factores que dificultan ou impiden o estado de conservación favorable

O mantemento das prácticas pastorais e as curtas para obtención de leña, xunto cos incendios forestais constitúen agresións graves para a conservación do hábitat.

Bibliografía

Bellot (1951 c, 1978), Morla (1983), Amigo (1984), Fuente & Morla (1985), Ortiz (1986), Rivas-Martínez (1987), Rivas-Martínez et al. (1984), Izco et al. (1990b), Giménez de Azcárate (1993 a, 1993b), Rodríguez Guitián & Guitián Rivera (1993b), Ortiz et al. (1997) e datos propios.

